Fragmenten van de speech van André van der Louw op de Partijraad van de Partij van de Arbeid op 27 mei 1972.

Op de partijraad, van januari j.l. ben ik uitvoerig ingegaan op het thema "Samenwerking met andere politieke partijen".

Omdat ik het niet erg zinvol vindt mezelf te herhalen, kan ik dit keer korter zijn.

Maar er zijn ook andere aanleidingen om minder langdurig stil te staan bij de partijpolitieke verhoudingen.

De eerste reden is het feit dat 'er in het parlementaire gedrag van met name de confessionele' partijen, en ik doel hierbij met name op de ondersteuning van het zittende kabinet met zijn onverbloemd’ behoudende signatuur, geen verandering is gekomen. Daaruit volgt volstrekt logies dat wij op dat punt geen behoefte hebben aan een nieuwe standpuntbepaling.

Datgene wat ik daarover in januari heb opgemerkt en is weergegeven in een samenvatting die door de partijraad is overgenomen, geldt ook vandaag nog volledig.

De tweede reden is dat de vernieuwing van de politiek in ons land naar het inzicht van het partijbestuur meer is gediend met een discussie over de inhoud van de politiek, die de overeenkomsten en verschillen naar de kiezer duidelijker overbrengt, dan de telkens terugkerende discussies over partijpolitieke konstrukties, hoe groot de samenhang tussen beide elementen ook is.

Dat besef is ook de gesprekken in het overlegorgaan van de Partij van de Arbeid, D'66 en PPR steeds meer gaan kenmerken.

Ook daar zijn we toegegroeid naar de conclusie dat de vorm ondergeschikt moet worden gemaakt aan de inhoud.

Met andere woorden; je kunt je pas uitspreken over' bijvoorbeeld de vorming van een nieuwe partij wanneer eerst duidelijk geworden is waar we in politiek programmatiese zin op korte of op lange termijn met elkaar heen willen.

Om alle misverstanden uit te sluiten: dat betekent niet dat we in het partijbestuur ook maar één stap terug willen doen waar het gaat om versterking van de samenwerking tussen progressieven. Integendeel. Wij nemen ons voor met kracht te streven naar de vorming van een nieuw progressief front bij de volgende verkiezingen. Maar ik heb al eens bij een vorige gelegenheid gezegd dat ik niet geloofde dat de vorming van een nieuwe progressieve partij al vóór die volgende verkiezingen gewenst en zinvol is.

Eén van de belangrijkste overwegingen daarbij is,-afgezien van allerlei organisatoriesche overwegingen-, dat een te snel doordrukken van nieuwe partijvormen er toe kan leiden dat leden en kiezers van de bestaande vooruitstrevende partijen zich daarin niet herkennen.
Dat zou een verzwakking van kracht van alle deelnemende partijen betekenen en daar is naar ons inzicht niemand mee gediend.
Het is bovendien niet zo dat wij vinden dat de volgende verkiezingen best kunnen wachten tot het moment waarop een nieuwe partij geboren is. Eén jaar Biesheuvel is wei genoeg. Twee jaar is teveel. Wanneer we tot 1975 moeten wachten is het niet onwaarschijnlijk dat het steeds toenemende verzet tegen de zittende regeringsclub omslaat in wanhoop, teleurstelling en wantrouwen in de politieke demokratie.
Mede daarom willen wij de confrontatie tussen vernieuwing en behoudzucht wel eerder aan.
Ook bij D'66 lijkt men algemeen te erkennen dat vorming van een nieuwe progressieve partij niet het eerst aangewezen en enige middel is om een meerderheid te verkrijgen voor een echt radikaal programma.
Natuurlijk zijn er velen die hopen dat de bestaande partijpolitieke grenzen voor zover ze geen wezenlijke verschillen aangeven, vervagen.
Daarom vinden we dat de verdere uitbouw van de samenwerking beheerst moet worden door het streven naar een nieuwe partij, zoals dat door de congressen is geformuleerd.
Daarom zou het ook naar ons inzicht geen slechte zaak zijn wanneer in de komende jaren een federatie van progressieve partij en gestalte zou kunnen krijgen, ondanks de bezwaren die uit een oogpunt van besluitvorming aan een dergelijke vorm kleven.
Intussen is er sinds de laatste partijraad het één en ander gebeurd. Het rapport van de commissie van Zes is binnengekomen.
De inhoud heeft sindsdien veel diskussies beheerst. Ook in het partijbestuur is er over gesproken. Een samenvattend oordeel over het rapport in zijn geheel is nog niet te geven.
Als- ik een korte karakteristiek van die discussies mag geven, dan was er waardering voor de poging tot een samenhangende beoordeling van allerlei nieuwe ontwikkelingen te komen, ondanks het feit dat de genoemde crisisverschijnselen, zeker naar de kant van de oplossingen niet allemaal gelijkwaardig waren uitgewerkt.

Er bestaat grote sympathie voor de gedachte dat de oplossing van de grote problemen alleen mogelijk is vanuit een radikale hantering van de gelijkheidsgedachte, maar tegelijkertijd vrees dat een aantal gedachten door veel mensen niet herkend worden als dingen die ook betekenis hebben voor het leven dicht bij huis.
Hier en daar was men verbaasd over het feit dat ik op het moment dat we het advies vroegen bij voorbaat sprak over een "wegwerpstuk".
Die opmerking bevatte natuurlijk geen kritiek op de inhoud, hoe zou dat ook vooraf mogelijk zijn geweest, maar wilde duidelijk maken dat het hier om een advies ging, dat niet onmiddelijk tot partij-evangelie of partijen-evangelie verheven zou worden.
Eerst, zijn de leden van de drie partijen samen met andere progressieven aan de beurt om hun opinie te geven.
De partijbesturen van PvdA, D'66 en PPR hebben intussen positief gereageerd op het voorstel van het permanent overlegorgaan om uitvoering te geven aan een aantal aanbevelingen van de commissie van Zes. Het desbtreffende communiqué treft u bij uw stukken aan.
Vorige week zijn namens het overlegorgaan uitnodigingen gericht aan een aantal personen om zitting te nemen in het comité dat over samenstelling en werkwijze van de gezamelijke programma-commissie zal adviseren.
Zodra de reakties binnen zijn zal de definitieve samenstelling van het comité worden bekend gemaakt»
Wij hopen dat de programma-commissie er in zal slagen een antwoord te geven op de vraag of het mogelijk is, en zo ja hoe, in de komende jaren oplossingen te vinden voor de kolossale oude en nieuwe vraagstukken.
Alle leefbaarheidsproblemen zullen de noodzakelijke gemeenschapsvoorzieningen alleen maar duurder maken, wij willen een herverdeling een grotere gelijkheid van inkomens, wij willen vooral de laagste inkomenstrekkers vooruit helpen.
Het is duidelijk dat die doelen bij een ombuiging of beperking van een onstuimige economiese groei met al zijn gevaren, om diep ingrijpende maatregelen vraagt.
Dat is geen geringe taak maar ik verheug me zeer dat we samen dit denkwerk gaan doen.
Op die manier kunnen we ons voorbereiden op een gezamelijk verkiezings-programma waarvan de leden niet pas vlak voor de verkiezingen kennis nemen, en

wordt voorkomen dat het programmaties denken te veel
in de onderhandelingssfeer plaatsvindt.
Enkele weken geleden heeft ook het D'66-congres de vorderingen van het overlegorgaan besproken»
Het door het D’66-bestuur op dit punt gevoerde beleid kreeg in Den Bosch een redelijke meerderheid.
Maar ongeveer de helft van de congresgangers ondersteunde een motie van het kamerlid De Goede die naar onze opvattingen het uitgangspunt van de samenwerking tussen de drie progressieve partijen wilde verlaten, en die via een uitnodiging aan andere partijen te vervangen door een werkwijze die, ik citeer, "hopenlijk aanleiding geeft tot instelling van een gezamelijke werkgroep met als opdracht een politiek programma te ontwerpen."
Toen die visie zoveel aanhang kreeg ontstond hij een aantal vrienden in D’66 de vrees dat de PvdA zich verraden zou voelen. W.L.Brugsma schreef onder de kop "Dag goede trouw" in de Haagse Post dat deze mensen hierdoor de samenwerking met PvdA en D’66 op losse schroeven zetten.
"Het ironiese is" aldus Brugsma" dat het juist de Demokraten zijn die het luidst hals geven over de onbetrouwbaarheid van de PvdA, die nu de PvdA een vrijbrief geven om zich van iedere verplichting te ontdoen, een vrijbrief waarvan juist diegenen in de PvdA die de lastige Demokraten zien als een obstakel op de snelle weg naar regeringsmacht, dankbaar gebruik zullen maken."
Brugsma en anderen kunnen gerust zijn.
Zo opportunisties willen we ons niet gedragen. Ondanks alle spanningen, irritaties en verschillen in benaderingen, is toch iets van een nieuwe solidariteit gegroeid, is de overtuiging versterkt dat we bij onze vernieuwingspogingen op elkaar zijn aangewezen en dat wij er in kunnen en moeten slagen samen de bouwstenen van zo’n nieuwe politiek aan te dragen.
Die verworvenheden geven we niet prijs, hóe graag we ook zouden willen dat de strijd om de regeringsmacht zo snol mogelijk in ons voordeel beslist wordt.
Maar ik zeg ook in ONS voordeel. En daarmee bedoel ik niet alleen de Partij van de Arbeid.
Daarom willen we ook positief reageren op het beroep van do D'66- voorzitster op het PvdA-bestuur om daar waar zich op lokaal niveau moeilijkheden tussen PvdA en

D’66 voordoen, de samenwerking te helpen bevorderen.

■ Ons. partijbestuur lijkt het een goede gedachte dat de twee of . drie voorzitters samen naar die plaatsen trekken waar de samenwerking niet van een leien dakje gaat.

Met gemeenteraads- en statenverkiezingen over twee jaar in het vooruitzicht- is het nuttig dat de kiezers ook op lokaal nieveau dezelfde samem/erkingskoers- herkennen.

Dat alles neemt niet.weg dat wij van mening zijn dat de denkbeelden van De Goede en de zijnen te'veel door illusies worden bepaald.

Onder de huidige omstandigheden kan geen deelname van bijvoorbeeld, de drie confessionele partijen, worden verwacht aan het denken over een door radikale hervormingswil gekenmerkt nieuw programma.

Maar bovendiens Zelfs wanneer zij dit als partijen- ik spreek niet over personen die uitdrukkelijk kiezen voor een ander beleid- wél zouden doen, moet dit toch wel een buitengewoon ongeloofwaardige indruk maken.

Dan staan wij die partijen toe iets te doen wat wij- ik dacht toch dat we het daarover eens waren- voor nu en altijd onmogelijk wilden maken; vooruitstrevend, praten in een werkgroep -en conservatief doen door de voortgezette steun aan de ploeg van Biesheuvel- De Brauw en Geertsema.

Want - ik herhaal het - wij zien nu geen aanleiding om onze eerder ingenomen standpunten ten aanzien van de confessionele partijen te wijzigen.-

Onze voorwaarden voor samenwerking in een eventuele toekomstige regeringscoalitie zijn dezelfde gebleven.

Dat betekent, ik zeg het hopenlijk ten overvloede,

- geen regeringsdeelname van de PvdA zonder nieuwe verkiezingen
- bindende afspraken met andere partijen voor de verkiezingen, in een geloofwaardig politiek klimaat.
- daarbij is de bereidheid mee te werken aan een blijvend progressief beleid van beslissende betekenis

Toen ik in het gesprek met de KVP-voorzitter de, wat ik zelf noemde, "hamvraag” stelde of de KVP.bereid was zo'n ander progressief beleid te gaan voeren, kwam er geen direct antwoord.

Zolang dat antwoord niet gegeven is zullen we de KVP beschouwen als de

belangrijkste steunpilaar van dit kabinet.
Maar - en dat zeggen wij ook tegen een deel van D'66 - wij willen zeker niet de indruk laten ontst;aan dat wij de bestaande politieke fronten min of meer kunstmatig laten voortbestaan. In tegendeel: ook wij willen zoveel mogelijk beweging in de politiek brengen. Mensen en groepen in de gelegenheid stellen de progressieve kant te kiezen, natuurlijk zullen wij daarbij kritisch te werk willen gaan. Wij hebben er weinig aan wanneer zo'n keuze door taktiek, gelegenheidsoverwegingen, angst voor kiezersverlies bepaald wordt. Wij zoeken grondslagen voor een blijvend progressief beleid.
Maar wij willen ook niet de schuld op ons laden van het eventueel mislukken van vernieuwingspogingen van sommigen in de konfessionele hoek, wanneer zij zich te pletter lopen tegen de voorstelling van andre krachten in onze partijen, die beweren dat er toch geen alternatief is. Dat de Partij van de Arbeid alles om juist aan regeringsverantwoordelijkheid op afzienbare termijn te ontkomen.
Die beweringen zijn onjuist. Het alternatief is er wèl. P.v.d.A,,
D'66, en P.P.R. willen dat vormen met andere vooruitstrevenden.
Er is alle aanleiding om te hopen dat dit andere beleid binnenkort een kans krijgt. Dat zal nodig zijn om een aantal oude wensen van de vakbeweging en nieuwe verlangens van die zijde, die voor een groot deel aansluiten bij onze gedachten, in vervulling te doen gaan. Het N.V.V. blad Ruim Zicht schreef op 2 mei dat de vakbeweging alleen maar kan meewerken aan een matiging in het arbeidsvoorwaardenbeleid, wanneer uitzicht kan worden geboden op, ik citeers "De doorvoering van een sociaal beleid dat een rechtvaardige lastenverdeling garandeert en dat kreatieve oplossingen aandraagt voor grote sociale vraagstukken als werkloosheid en woningnood, inkomens- en eigendomsverhoudingen, medezeggenschap in het bedrijfsleven en demokratisering in het onderwijs."
Wij weten ook dat veel andere groepen, mensen uit de sfeer van onderwijs, welzijn en vorming door de afknijppolitiek van deze regering gedemoraliseerd raken, omdat hun werk de grond in wordt geboord.
Velen begrijpen niet waarom de vraag naar meer geld voor werkloosheidsbestrijding bij deze regering aan dovemansoren is gericht, school- en collegegelden omhoog gedreven worden, dat alles onder de vlag van bezuinigingen, maar dat er desondanks wel tientallen extra-miljoenen voor defensie beschikbaar zijn.

Een steeds groter wordend deel van de Nederlandse bevolking herkent zich niet meer in dit regeringsbeleid. Het is lang geleden dat de parlementaire leider van de grootste oppositiepartij een grotere populariteit genoot dan de minister-president. Dit is thans het geval. Het is een teken aan de wand.
Daarom willen wij niet aarzelen om, wanneer de situatie rijp is, of dat nu over enkele maanden of over een jaar het geval is, de zittende regering te vervangen door een progressieve ploeg.
Nu hoor je ook in onze kring wel eens zeggen dat socialisten altijd de zaak in de regering mogen opknappen wanneer de klad in de ekonomie zit, en op die manier opgezadeld worden met het impopulaire werk.
Die waarschuwingen slaan wij niet in de wind. Daarom zullen wij de garanties zoeken, dat wij niet op straat gezet worden wanneer betere tijden aanbreken en anderen mooi weer willen spelen met de resultaten van ons werk. Afgezien overigens van de ekonomiese toestand op dit moment, zouden wij, gewaarschuwd als wij zijn voor de gevolgen van wilde expansie, zeker een beleid moeten voeren waarbij met name de hogere en middengroepen moeten afzien van verruiming van hun privé bestedingen en met name de hogere inkomensgroepen veren moeten laten. Wij zullen geen wonderen kunnen verrichten, niet meteen aan alle gerechtvaardigde verlangens Icunnen voldoen.
De anti-inflatie en saneringspraatjes van het kabinet-Biesheuvel hebben de gaatjes niet kunnen vullen. Ook voor ons zal het een heel langzaam omhoog klimmen zijn uit een diep dal.
Maar wij zijn ervan overtuigd dat wij kunnen werken aan een politiek met perspectief. Dat wij niet alleen zaakwaarnemers of boekhouders zijn of mensen die nu eens wat andere olie in de machine gooien»
Wij geloven dat het mogelijk is ook in een periode van soberheid, gestalte te geven aan onze verlangens. Dat het mogelijk is om te werken aan een grotere gelijkheid van inkomens, zeggenschap en ontplooiingskansen. Dat ook in zo'n politiek ons idealisme, gekombineerd met het inzicht dat er geen andere weg is naar een leefbare mensen-maatschappij, herkenbaar kan worden gemaakt. Zo kunnen uitzichtloosheid, vermoeidheid en onzekerheid van dit moment plaats gaan maken voor hoop, inspiratie en een doelbewuste route naar een betere toekomst.